

Särtryck ur

CJP NYHETS BREV

Nr 33:3 Juni 2002

DEN SÅRADE MÄNNISKAN

av Erik Nisser

Erik Nisser, fil kand och översättare, är CJP/IDPs kursadministratör. Seminarieledare inom områdena drömpsykologi samt symbolik och symbollära. Ämnesansvarig för området symbolik och symbollära.

Hos Goethe finns en liten aforism som fritt översatt lyder så: "Den som inte såras, låter sig aldrig fostras". Vi får anta att "såras" här inte främst syftar på fysisk skada till följd av aga och prygel, därtill tror jag Goethe var en alltför övertygad humanist, utan snarare en själslig typ av "sår". Kanske inte ett regelrätt trauma, för trauman har ingen stödjande effekt, även om det kan skrämma barn till bävande lydnad, men däremot ett fast men sunt mått av markerade gränsdragningar, vägande tillrättavisingar, konsekventa "ajaj!" m.m. Och med "fostras" förstår jag ett inflytande som syftar till att ansa en yvig natur, att väcka slumrande förmågor till liv, att göra barnet till en fungerande medlem av människofamiljen - för dess eget bästa.

I modernare, utvecklingspsykologiska termer kunde satsen kanske återges som så: "Den som inte frustreras, erövrar aldrig sin egen förmåga". Att frustreras är för det lilla barnet att tillfogas ett sår, men på så vis stimuleras det också till att lita till och göra bruk av sina egna krafter. Det ges en första, helst kärleksfull knuff mot oberoende, mot barnets "kan själv!" Och oberoende gör oss mindre krävande för andra samt starkare i oss själva, vilket förefaller vara ett rimligt mål med alla uppfostrande åtgärder.

För den jungianskt intresserade väcker "sår" associationer till "komplex". "Den som inte utvecklar komplex, låter sig inte fostras". Kan man säga så? I viss mån. I ett positivt moders- eller faderskomplex ingår det rimliga mått-

tet av frustration och sunda gränser - och det är just dessa egenskaper som gör komplexet "positivt". Med positiva föräldrakomplex har vi alltså föga problem.

Med negativa då? Här har vi bilden av den lidande människan, hon som fått för litet stöd, för litet kärlek, för litet uppmärksamhet, eller stöd, kärlek och uppmärksamhet av felaktigt slag, i alla fall så som hon upplevt situationen som barn, och som kompenserar för detta med inadekvata beteenden och attityder. Det behöver inte vara föräldrarnas fel, omständigheter utom deras kontroll kan ha spelat in, inte desto mindre blir det resulterande komplexet negativt. Hon har "sår", men har hon "låt sig fostras"? Knappast i den mening jag tror Goethe hade i åtanke.

Den vuxna människan har nu inte bara föräldrakomplex, utan även andra typer av komplex, somliga positiva, andra negativa. Men den vuxne är inte färdigfostrad, i den mening

Alla socialiseras vi till att tjäna och upprätthålla kollektivet, familjen och samhällets institutioner.

som angavs ovan, bara för att han eller hon har uppnått en viss ålder. Det finns alltid luckor att fylla ut, och dessa luckor är de blinda fläckar, de omedvetna delar av vår psykologi som Jung kallade komplex. Det finns negativa luckor, riktiga psykiska sår. Men även positiva komplex kan göra livet krångligt i vissa situationer - man kanske inte förstår andras problem, tar saker för givna som alls inte är det för andra, har för mycket tilltro "goda auktoriteter" o s v - så att även "positiva" luckor kan behöva fyllas upp med större medvetenhet. Att fostra och väcka till medvetenhet tror jag är tämligen synonyma begrepp.

I själva verket tycks komplexen i sig tvinga oss till ett slags självfostran. Vi fostras genom att tillfogas sår som barn, men det blir sedan såren som manar till självfostran längre fram i livet. Komplex är dynamiska entiteter. Deras kärna är arketypisk, därför besitter de mycket

energi och väcker emotioner. Emotioner är vad som sätter oss i rörelse, på gott och ont, som människor. Vi kan känna oss hotade av styrkan i den emotionella störtfloden om komplexet länge legat fjärran den medvetna horisonten. Vi grips av skräck och försöker förtvivlat tränga bort komplexets dynamik helt och hållet. Då har vi befrämjat polarisering, läsnings och hat. Om stormen går att rida ut, emotionen kan bearbetas till mer hanterliga, personaliserade känslor, då har toleransen ökat i världen. Gud vet att det är svårt och mödosamt.

Komplexen besitter inte endast energi. Ett annat sätt att se på saken är att säga att de ruvar på vår större potential, de sitter inne med nyckeln till vår bredare och djupare personlighet. Däri ligger något mycket hoppfullt, för det betyder att komplexen både sätter i rörelse och utgör den innersta källan till förnyelse. Som medlande instanser mellan medvetandet och den arketypiska dimensionen av tillvaron, kan de sätta jaget i relation till de djupaste mönstren. Det finns ingen individuation utan medveten hållning till komplexen. De är själva bränslet i den processen, det enskilda psykiska livets aldrig sinande bränsleceller.

Att ha sår är därför en förutsättning för utveckling. Svagheten och bristen kan vara vår mest pålitliga styrka, på villkor givetvis att såren inte gått så djupt att de rentav dödat. Mästaren Ma i Willy Kyrklunds bok med samma namn menar sig ha nått sin grad av vishet därför att han bestods med det rätta måttet av lidande. Hade han fått mindre hade han aldrig tvingats grunna över livet, hade han mött mera skulle han gått sönder.

Komplexen gör oss till människor. Att vara människa är inte att vara en gud. Att vara människa är att vara sårad och lida. Men däri- genom, genom såret och bristen, blir just det "gudomliga" synligt. "There is a crack in everything, that's how the light gets in", som Leonard Cohen sjunger.

Och i "Det ondas blommor" skrev Baudelaire på sin tid att "Jag är ett falskt ackord i den gudomliga symfonin".

Wilken poesi kunde inte just den känslan generera!

Erik Nisser

CJP NYHETS BREV

ISSN 1652-2125

Utges av CJP Centrum för Jungiansk Psykologi AB två ggr/år (juni och december). Upp-
laga 5.000. Ansv. utgivare: Gunlög Raihle.